

Sbírka soudních rozhodnutí

STANOVISKO GENERÁLNÍHO ADVOKÁTA
GERARDA HOGANA
přednesené dne 23. května 2019¹

Věc C-383/18

**Lexitor Sp. z o.o
proti**

**Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo – Kredytowa im. Franciszka Stefczyka z siedzibą w Gdyni,
Santander Consumer Bank S.A. z siedzibą we Wrocławiu,
mBank S.A. z siedzibą w Warszawie**

[žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Sądem Rejonowym Lublin-Wschód w Lublinie z siedzibą w Świdniku (Okresní soud Lublin-východ v Lublinu, pobočka ve Świdniku, Polsko)]

„Řízení o předběžné otázce – Ochrana spotřebitelů – Směrnice 2008/48/ES – Článek 16 odst. 1 – Smlouvy o úvěru – Předčasné splacení – Právo spotřebitele na snížení celkových nákladů úvěrů, které odpovídá úroku a nákladům za zbývající dobu platnosti smlouvy“

1. Projednávaná věc se týká výkladu čl. 16 odst. 1 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. dubna 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS (Úř. věst. 2008, L 133, s. 66, a oprava Úř. věst. 2009, L 207, s. 14). Jak zakrátko uvedu, smysl tohoto legislativního ustanovení – které se týká nároku spotřebitele na snížení nákladů úvěru v případě úplného nebo částečného předčasného splacení určité částky spotřebitelem, k jejímuž zaplacení je spotřebitel povinen na základě smlouvy o úvěru – je přinejmenším v některých ohledech nejasný a je obtížné jej uspokojivě vyložit. Není vyloučeno, že unijní normotvůrce bude chtít – možná právě vzhledem k otázkám položeným v rámci této žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce – někdy v budoucnu znění tohoto ustanovení přehodnotit.
2. V každém případě lze shrnout, že předmětná žádost byla podána v řízení mezi Lexitor Sp. z o.o. a Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo-Kredytowa im. Franciszka Stefczyka z siedzibą w Gdyni, Santander Consumer Bank S.A. z siedzibą we Wrocławiu (dále jen „Santander Consumer Bank“) a mBank S.A. z siedzibą w Warszawie ve věci týkající se uplatňování dodatečných poplatků a sankcí v případech, kdy spotřebitelé zajistí předčasné splacení svých závazků vyplývajících ze smluv o spotřebitelském úvěru.
3. Před posouzením této otázky je nejprve třeba předeštířit příslušná ustanovení směrnice 2008/48 i vnitrostátního práva.

¹ – Původní jazyk: angličtina.

I. Právní rámec

A. Unijní právo

1. Směrnice 87/102

4. Článek 8 směrnice Rady 87/102/EHS ze dne 22. prosince 1986 o sblížení právních a správních předpisů členských států týkajících se spotřebitelského úvěru (Úř. věst. 1987, L 42, s. 48; Zvl. vyd. 15/01, s. 326) stanovil:

„Spotřebitel může splnit svůj závazek plynoucí ze smlouvy o úvěru před lhůtou v ní určenou. V tomto případě má spotřebitel v souladu s předpisy stanovenými členskými státy právo na spravedlivé snížení celkových nákladů úvěru.“

5. Směrnice 87/102 byla zrušena a nahrazena směrnicí 2008/48 s účinností ode dne 11. června 2010.

2. Směrnice 2008/48

6. Body 7, 9, 10, 39 a 40 odůvodnění směrnice 2008/48 zní takto:

„(7) Pro usnadnění vzniku dobře fungujícího vnitřního trhu spotřebitelských úvěrů je nezbytné zajistit harmonizovaný rámec Společenství v celé řadě klíčových oblastí. Právní předpisy Společenství zaměřené na budoucnost, schopné přizpůsobit se budoucím formám úvěrů a umožňující členským státům odpovídající stupeň pružnosti při jejich provádění by měly s ohledem na neustále se vyvíjející trh spotřebitelských úvěrů a vzrůstající mobilitu evropských občanů napomoci při zavedení moderní právní úpravy spotřebitelského úvěru.

[...]

(9) Úplná harmonizace je nezbytná pro zajištění vysoké a rovnocenné úrovně ochrany zájmů všech spotřebitelů ve Společenství a pro vytvoření skutečného vnitřního trhu. Členským státům by proto nemělo být povoleno zachovávat ani zavádět jiná vnitrostátní ustanovení, než která jsou stanovena v této směrnici. Toto omezení by se však mělo vztahovat pouze na ustanovení harmonizovaná tuto směrnicí. Kde tato harmonizovaná ustanovení nejsou, měly by mít členské státy i nadále možnost zachovávat nebo zavádět vnitrostátní právní předpisy. [...]

[...]

(10) Definice obsažené v této směrnici určují rozsah harmonizace. Povinnost členských států provést ustanovení této směrnice by se tedy měla omezovat na oblast její působnosti stanovenou uvedenými definicemi. [...]

[...]

(39) Spotřebitel by měl mít právo splnit své povinnosti před uplynutím lhůty stanovené v úvěrové smlouvě. V případě předčasného splacení, ať už částečného, nebo úplného, by věřitel měl mít nárok na odškodnění za náklady přímo spojené s předčasným splacením úvěru, a to s přihlédnutím k případným souvisejícím úsporám věřitele. Při stanovování metody výpočtu odškodnění je však důležité dodržovat několik zásad. Výpočet odškodnění, na něž má věřitel nárok, by měl být průhledný a srozumitelný spotřebiteli již v předmluvní fázi a v každém případě v průběhu plnění úvěrové smlouvy. Metoda výpočtu by navíc měla být snadno použitelná pro věřitele a měla by usnadnit kontrolu odškodnění příslušnými orgány. Z těchto důvodů

a s ohledem na to, že spotřebitelský úvěr není vzhledem k délce svého trvání a výši financován pomocí nástrojů dlouhodobého financování, by měl být strop pro výši odškodnění stanoven paušální sazbou. Tento přístup odráží zvláštní povahu úvěrů určených spotřebitelům a neměl by jím být dotčen možný odlišný přístup k dalším produktům, které jsou financovány pomocí nástrojů dlouhodobého financování, jakými jsou například hypoteční úvěry s pevnou úrokovou sazbou.

(40) Členské státy by měly mít právo stanovit, že v případě předčasného splacení může věřitel uplatňovat nárok na odškodnění pouze tehdy, pokud částka splacená za dvanáct měsíců přesáhne hranici stanovenou členskými státy. Při stanovení této hranice, která by neměla být vyšší než 10 000 EUR, by členské státy měly zohlednit například průměrnou výši spotřebitelských úvěrů na svém trhu.“

7. Článek 1 směrnice 2008/48 je nadepsán „Předmět“. Toto ustanovení zní následovně:

„Účelem této směrnice je harmonizovat některé aspekty právních a správních předpisů členských států, které se týkají smluv o spotřebitelském úvěru.“

8. Podle čl. 2 odst. 1 se směrnice 2008/48 vztahuje na úvěrové smlouvy.

9. Článek 3 směrnice 2008/48 je nadepsán „Definice“. Znění tohoto ustanovení je následující:

„Pro účely této směrnice se rozumí:

[...]

c) ‚úvěrovou smlouvou‘ smlouva, na jejímž základě věřitel poskytuje nebo slibuje poskytnout spotřebiteli úvěr ve formě odložené platby, půjčky nebo jiné podobné finanční služby, s výjimkou smluv o průběžném poskytování služeb nebo dodávání zboží stejného druhu, kdy spotřebitel za tyto služby nebo zboží po dobu jejich poskytování nebo dodávání platí ve splátkách;

[...]

g) ‚celkovými náklady úvěru pro spotřebitele‘ veškeré náklady, včetně úroku, provizí, daní a veškerých dalších poplatků, které spotřebitel musí zaplatit v souvislosti s úvěrovou smlouvou a které jsou věřiteli známy, s výjimkou nákladů na notáře; náklady související s doplňkovými službami týkajícími se dané úvěrové smlouvy, zejména pojistné, jsou rovněž zahrnuty, pokud je navíc uzavření smlouvy o poskytnutí služby povinné pro získání úvěru nebo pro jeho získání za nabízených podmínek;

[...]“

10. Článek 10 směrnice 2008/48 je nadepsán „Informace, které mají být uvedeny v úvěrových smlouvách“. Odstavec 2 tohoto ustanovení zní následovně:

„Úvěrová smlouva jasně a výstižně uvádí

[...]

r) právo na předčasné splacení, postup předčasného splacení a informace o případném právu věřitele na odškodnění a o způsobu, kterým se toto odškodnění stanoví;

[...]“

11. Článek 16 směrnice 2008/48 je nadepsán „Předčasné splacení“ a zní následovně:

„1. Spotřebitel má právo kdykoli zcela nebo zčásti splnit své závazky plynoucí z úvěrové smlouvy. V těchto případech má nárok na snížení celkových nákladů úvěru, jež sestávají z úroku a nákladů za zbývající dobu platnosti smlouvy.

2. V případě předčasného splacení úvěru má věřitel nárok na spravedlivé a objektivně odůvodněné odškodnění za případné náklady přímo spojené s předčasným splacením úvěru, pokud předčasné splacení spadá do období, pro které je stanovena pevná výpůjční úroková sazba.

Výše odškodnění nesmí přesáhnout 1 % předčasně splacené výše úvěru, přesahuje-li doba mezi předčasným splacením a sjednaným koncem úvěrové smlouvy jeden rok. Není-li tato doba delší než jeden rok, nesmí výše odškodnění přesáhnout 0,5 % předčasně splacené výše úvěru.

3. Žádné odškodnění za předčasné splacení nelze požadovat,

- a) pokud splacení bylo provedeno v rámci pojistné smlouvy určené k zajištění splacení úvěru;
- b) v případě přečerpání nebo
- c) pokud splacení bylo provedeno v období, pro které není stanovena pevná výpůjční úroková sazba.

4. Členské státy mohou stanovit, že

- a) tento nárok na odškodnění může věřitel uplatňovat pouze tehdy, pokud předčasně splacená částka přesáhne hranici stanovenou vnitrostátním právem. Tato hranice nepřesáhne 10 000 EUR za kterékoli období dvanácti měsíců;
- b) věřitel může výjimečně uplatňovat vyšší odškodnění, pokud prokáže, že jeho ztráta z předčasného splacení přesahuje částku určenou podle odstavce 2.

Přesáhne-li odškodnění uplatněné věřitelem skutečně utrpěnou ztrátu, může spotřebitel požadovat odpovídající snížení.

V takovém případě ztráta zahrnuje rozdíl mezi původně sjednanou úrokovou sazbou a úrokovou sazbou, za kterou věřitel může půjčit předčasně splacenou částku na trhu v době předčasného splacení, s přihlédnutím k dopadu předčasného splacení na správné náklady.

5. Žádné odškodnění nesmí přesáhnout částku úroku, kterou by spotřebitel zaplatil během doby od předčasného splacení do sjednaného konce úvěrové smlouvy.“

12. Článek 22 směrnice 2008/48 je nadepsán „Harmonizace a kogentní povaha směrnice“. První odstavec tohoto ustanovení zní následovně:

„Pokud tato směrnice obsahuje harmonizovaná ustanovení, nesmějí členské státy ve svém vnitrostátním právu zachovávat ani zavádět ustanovení odchylná od ustanovení této směrnice.“

B. Vnitrostátní právní předpisy

13. Ustawa z dnia 12 maja 2011 roku o kredycie konsumenckim (zákon ze dne 12. května 2011 o spotřebitelském úvěru, Dz.U. 2016, položka 1528, ve znění pozdějších změn, dále jen „zákon o spotřebitelském úvěru“) je polským právním předpisem, kterým se provádí směrnice 2008/48.

14. Podle čl. 49 odst. 1 uvedeného zákona se v případě úplného splacení úvěru před uplynutím lhůty stanovené ve smlouvě sníží celkové náklady úvěru o náklady, které se vztahují k době, o kterou byla zkrácena platnost smlouvy, a to i v případě, že tyto náklady spotřebiteli vznikly před tímto splacením.

II. Skutkové okolnosti

15. Podaná žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká tří věcí, které předkládající soud spojil ke společnému projednání a rozhodnutí. Skutkové okolnosti ve všech těchto věcech probíhaly v zásadě podle stejného, níže popsaného schématu.

16. Žalované, jimiž jsou úvěrové instituce, uzavřely se spotřebiteli smlouvy o hotovostním úvěru na určitou dobu, přičemž za poskytnutí těchto úvěrů inkasovaly provize. Ve všech třech případech výše provize nezávisela na délce doby trvání úvěrových smluv. Všichni spotřebitelé poskytnuté úvěry splatili v plném rozsahu přede dnem uvedeným ve smlouvách.

17. Následně uzavřeli spotřebitelé se žalobkyní smlouvy o postoupení svých pohledávek z předčasného úplného splacení spotřebitelských úvěrů včetně pohledávky na vrácení již zaplacené provize. Žalobkyně zaslala žalovaným oznámení o postoupení předmětných pohledávek a zároveň je vyzvala k dobrovolnému zaplacení sporné částky, představující část provize v poměru k době splacení, spolu se zákonnými úroky z prodlení.

18. Vzhledem k tomu, že žalované výzvám nevyhověly, podala žalobkyně k předkládajícímu soudu žalobu, kterou se domáhá toho, aby žalovaným byla uložena povinnost zaplatit dotčené částky spolu se zákonnými úroky z prodlení.

III. Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce

19. Předkládající soud vyjadřuje pochybnosti o tom, zda právo spotřebitele na snížení celkových nákladů úvěru, stanovené vnitrostátními právními předpisy, kterými se provádí čl. 16 odst. 1 směrnice 2008/48, musí být vykládáno v tom smyslu, že zahrnuje i náklady, které nezávisí na době trvání úvěrové smlouvy. V této souvislosti předkládající soud poukazuje na skutečnost, že polské soudy vykládají tuto otázku různě. Předkládající soud zejména citoval dva rozsudky různých polských soudů, v nichž tyto soudy konstatovaly, že zákon o spotřebitelském úvěru přiznává právo na vrácení pouze části nákladů, a to v závislosti na době trvání smlouvy. Ve třetím citovaném rozsudku však jiný soud na základě výkladu vnitrostátního práva s ohledem na článek 16 směrnice 2008/48 rozhodl, že právo spotřebitele na snížení nákladů zahrnuje i ty náklady, které na dobu trvání úvěrové smlouvy nezávisí.

20. Za těchto okolností se Sąd Rejonowy Lublin-Wschód w Lublinie z siedzibą w Świdniku (Okresní soud Lublin-východ v Lublinu, pobočka ve Świdniku, Polsko) rozhodl řízení přerušit a položit Soudnímu dvoru následující předběžnou otázku:

„Musí být čl. 16 odst. 1 ve spojení s čl. 3 písm. g) [směrnice 2008/48] vykládán v tom smyslu, že spotřebitel má v případě předčasného splacení svých závazků vyplývajících z úvěrové smlouvy nárok na snížení celkových nákladů úvěru, včetně nákladů, jejichž výše není závislá na délce doby trvání uvedené úvěrové smlouvy?“

IV. Analýza

A. K pravomoci Soudního dvora a k přípustnosti předběžné otázky

21. Na straně žalovaných společnost Santander Consumer Bank v podstatě namítá, že položená předběžná otázka je nepřipustná. Tvrdí totiž, že čl. 16 odst. 1 směrnice 2008/48 nelze použít, neboť spor v původním řízení je sporem mezi dvěma osobami jednajícími v rámci svého podnikání.

22. V tomto ohledu je nutno připomenout, že postup zavedený článkem 267 SFEU je nástrojem spolupráce mezi Soudním dvorem a vnitrostátními soudy, díky němuž Soudní dvůr poskytuje vnitrostátním soudům výklad unijního práva, jenž je pro ně nezbytný k vyřešení sporů, které mají tyto soudy rozhodnout². Je věcí pouze vnitrostátních soudů, jimž byl spor předložen a jež musí nést odpovědnost za soudní rozhodnutí, které bude vydáno, posoudit s ohledem na konkrétní okolnosti věci jak nezbytnost rozhodnutí o předběžné otázce pro vydání jejich rozsudku, tak i relevanci otázek, které kladou Soudnímu dvoru³.

23. V důsledku toho, jestliže se položené otázky týkají výkladu práva Unie, je Soudní dvůr v zásadě povinen rozhodnout. Odmítnutí žádosti podané vnitrostátním soudem je ze strany Soudního dvora možné pouze tehdy, pokud je zjevné, že žádaný výklad práva Unie nemá žádný vztah k realitě nebo předmětu sporu v původním řízení, jestliže se jedná o hypotetický problém nebo také jestliže Soudní dvůr nedisponuje skutkovými nebo právními poznatky nezbytnými pro užitečnou odpověď na otázky, které jsou mu položeny⁴. Přesto však skutečnost, že jedna ze stran v původním řízení zpochybňuje relevanci položené předběžné otázky pro vyřešení sporu v původním řízení, nemůže sama o sobě odůvodnit závěr, že by tyto otázky měly být prohlášeny za nepřipustné.

24. V projednávané věci je potřeba připomenout, že oblast působnosti směrnice 2008/48 nezávisí na tom, kdo je stranou sporu, ale na tom, kdo je stranou předmětného úvěru. Podle čl. 2 odst. 1 směrnice 2008/48 se totiž tato směrnice použije na „úvěrové smlouvy“, což je pojem definovaný v čl. 3 písm. c) uvedené směrnice jako „smlouva, na jejímž základě věřitel poskytuje nebo slibuje poskytnout spotřebiteli úvěr ve formě odložené platby, půjčky nebo jiné podobné finanční služby, s výjimkou smluv o průběžném poskytování služeb nebo dodávání zboží stejného druhu, kdy spotřebitel za tyto služby nebo zboží po dobu jejich poskytování nebo dodávání platí ve splátkách“. V projednávané věci není sporu o tom, že dotčené úvěry byly poskytnuty spotřebitelům.

25. Za těchto okolností pak z předestření věci předkládajícím soudem není naprosto zřejmé, že by čl. 16 odst. 1 směrnice 2008/48 nebyl na skutkové okolnosti věci v původním řízení použitelný. Domnívám se proto, že by Soudní dvůr neměl rozhodnout tak, že položená předběžná otázka je nepřipustná.

B. K věci samé

26. Podstatou předběžné otázky položené předkládajícím soudem je, zda má být čl. 16 odst. 1 směrnice 2008/48 vykládán v tom smyslu, že snížení nákladů úvěru, na které má spotřebitel nárok v případě, že úvěr předčasně splatil, se může týkat nákladů, jejichž výše nezávisí na době trvání úvěrové smlouvy.

2 – Rozsudek ze dne 5. července 2016, Oğňanov (C-614/14, EU:C:2016:514, bod 16).

3 – Rozsudek ze dne 1. července 2010, Sbarigia (C-393/08, EU:C:2010:388, body 19 až 20).

4 – Rozsudek ze dne 20. září 2018, OTP Bank a OTP Faktoring (C-51/17, EU:C:2018:750, bod 37).

1. Obsah čl. 16 odst. 1 směrnice 2008/48

27. Podle čl. 16 odst. 1 směrnice 2008/48 platí, že „[s]potřebitel má právo kdykoli zcela nebo zčásti splnit své závazky plynoucí z úvěrové smlouvy. V těchto případech má nárok na snížení celkových nákladů úvěru, jež sestávají z úroku a nákladů za zbývající dobu platnosti smlouvy“.

28. Ze znění čl. 16 odst. 1 směrnice 2008/48 proto vyplývá, že pro případ předčasného splacení přijmou členské státy právní úpravu, na základě které budou mít spotřebitelé nárok na snížení, které má zaprvé být provedeno v rámci celkových nákladů úvěru a které se zadruhé skládá z úroku a nákladů za zbývající dobu platnosti smlouvy.

29. První část tohoto ustanovení upřesňuje druh nákladů, které mohou být v důsledku své povahy sníženy. Článek 16 odst. 1 totiž stanoví, že snížení musí být provedeno v celkových nákladech úvěru; proto mohou být sníženy pouze náklady, které jsou součástí celkových nákladů úvěru.

30. Celkové náklady úvěru jsou definovány v čl. 3 písm. g) směrnice 2008/48 jako „veškeré náklady [...] které spotřebitel musí zaplatit v souvislosti s úvěrovou smlouvou a které jsou věřiteli známy, s výjimkou nákladů na notáře; náklady související s doplňkovými službami týkajícími se dané úvěrové smlouvy, zejména pojistné, jsou rovněž zahrnuty, pokud je navíc uzavření smlouvy o poskytnutí služby povinné pro získání úvěru nebo pro jeho získání za nabízených podmínek“. Náklady na notáře jsou proto z práva požadovat snížení v případě předčasného splacení podle čl. 16 odst. 1 směrnice 2008/48 vyloučeny.

31. Druhá část čl. 16 odst. 1 stanoví, že příslušné snížení se skládá z „úroku a nákladů za zbývající dobu platnosti smlouvy“. Z toho vyplývá, že snížení se zaprvé musí týkat úroků i nákladů a že zadruhé musí být spojeno se „zbývající dobou platnosti smlouvy“.

32. Z výše uvedeného vyplývá, že 16 odst. 1 zakotvuje určité klíčové zásady – konkrétně ty, které jsem právě uvedl – které musí členské státy dodržovat. Navrhuji posoudit nyní rozsah, v jakém směrnice 2008/48 představuje harmonizační opatření.

2. Rozsah harmonizace dosažené směrnici 2008/48

33. Je potřeba připustit, že první věta bodu 9 odůvodnění uvádí, že „[ú]plná harmonizace je nezbytná“. Míra harmonizace, o kterou směrnice usiluje, by však neměla být zaměňována s rozsahem této harmonizace. Úplná harmonizace zmiňovaná v bodě 9 odůvodnění se proto nemusí nutně týkat všech aspektů spotřebitelských úvěrů uvedených ve směrnici 2008/48. Poukázat je třeba také na to, že v třetí větě téhož bodu odůvodnění se výslovně uvádí, že omezení, jímž jsou členské státy vázány, tj. zákaz zachovávat nebo zavádět jiná vnitrostátní ustanovení, než která jsou stanovena v této směrnici, by se „mělo vztahovat pouze na ustanovení harmonizovaná touto směrnici. Kde tato harmonizovaná ustanovení nejsou, měly by mít členské státy i nadále možnost zachovávat nebo zavádět vnitrostátní právní předpisy“.

34. Skutečnost, že směrnice 2008/48 usiluje o dosažení úplné harmonizace pouze ve vztahu k určitým aspektům spotřebitelského úvěru, potvrzuje i článek 1 této směrnice. Podle uvedeného ustanovení je účelem směrnice 2008/48 „harmonizovat některé aspekty [...] předpisů členských států, které se týkají smluv o spotřebitelském úvěru“. Kromě toho článek 22 stanoví jen tolik, že „[p]okud tato směrnice obsahuje harmonizovaná ustanovení, nesmějí členské státy ve svém vnitrostátním právu zachovávat ani zavádět ustanovení odchylná od ustanovení této směrnice“.

35. Konečně lze rovněž poukázat na skutečnost, že Soudní dvůr již v souvislosti se směrnicí usilující o dosažení úplné harmonizace připustil, že všechny aspekty uvedené v dané směrnici harmonizovány nebyly. Soudní dvůr například ve vztahu k šesté směrnici Rady o DPH⁵ rozhodl, že pokud členské státy využijí určitých možností, které jsou upraveny v čl. 17 odst. 5 třetím pododstavci šesté směrnice, mohou použít metodu výpočtu, která se liší od metody zmiňované ve směrnici, a to pod podmínkou, že zvolená metoda zaručí přesnější určení odpočitatelného podílu DPH zaplacené na vstupu, než jaké vyplývá z použití metody zakotvené ve směrnici⁶.

36. Pokud jde o čl. 16 odst. 1 směrnice 2008/48, je možno uvést, že vzhledem k tomu, že toto ustanovení nestanoví způsob výpočtu, který má být použit, domnívám se, že záměrem unijního normotvůrce je poskytnout členským státům v tomto ohledu určitou volnost. Kromě toho je z bodu 10 odůvodnění zjevné, že rozsah harmonizace zamýšlené směrnicí 2008/48 určují zvláštní definice obsažené v čl. 3 písm. g) směrnice. Je proto důležité mít na paměti, že pojem „snížení“, který je použit v čl. 16 odst. 1, není touto směrnicí definován.

37. Jak bylo již uvedeno výše, to samozřejmě neznamená, že si členské státy mohou zvolit zcela libovolně jakoukoli metodu. Musí respektovat zásady zakotvené v čl. 16 odst. 1 a týkající se povinnosti vztáhnout snížení na úrok i náklady. Pokud však jde o určení toho, kterou část úroků a nákladů je možno snížit, žádná z těchto zásad nestanoví, jak se předkládající soud táže, že *částka* předmětných nákladů závisí na době trvání úvěrové smlouvy. I když čl. 16 odst. 1 uvedené směrnice uvádí, že tato část odpovídá úrokům a nákladům „[dlužným] za zbývající dobu platnosti smlouvy“, je toto ustanovení relativně nejasné, neboť by mohlo znamenat, že příslušnými úroky a náklady jsou úroky a náklady vzniklé po datu splatnosti⁷.

38. Vzhledem k výše uvedenému se jeví jako jednoznačné, že směrnice 2008/48 neharmonizuje způsob výpočtu, který má být použit k určení příslušného snížení v případě předčasného splacení úvěru, ale stanoví zásady, které musí členské státy při určování tohoto způsobu výpočtu dodržet.

3. Analýza slučitelnosti různých navrhovaných výkladů s čl. 16 odst. 1

39. Ve věci v původním řízení se znění zákona ze dne 12. května 2011 o spotřebitelském úvěru jeví jako poměrně otevřené, což potvrzuje i skutečnost, že polské soudy vykládají tento právní předpis různě, jak uvádí předkládající soud.

40. Proto s ohledem na skutečnost, že předkládající soud je povinen vykládat své vnitrostátní právní předpisy v souladu s unijním právem, navrhuji věnovat se posouzení požadavku, který je na členské státy kladen na základě výrazu „za zbývající dobu platnosti smlouvy“, stanoveného v čl. 16 odst. 1 směrnice 2008/48, k němuž se položená otázka vztahuje⁸.

41. V tomto ohledu je možno uvést, že předkládající soud navrhuje dva různé výklady tohoto znění.

5 – Šestá směrnice Rady č. 77/388/EHS ze dne 17. května 1977 o harmonizaci právních předpisů členských států týkajících se daní z obratu – Společný systém daně z přidané hodnoty: jednotný základ daně (Úř. věst. 1977, L 145, s. 1; Zvl. vyd. 09/01, s. 23).

6 – Žádné ustanovení šesté směrnice totiž výslovně neuvádělo, že je možné, aby se členské státy od této metody odchýlily. Viz rozsudek ze dne 8. listopadu 2012 ve věci BLC Baumarkt (C-511/10, EU:C:2012:689, bod 24).

7 – Francouzské a italské znění směrnice 2008/48 používají přídavné jméno „dlužné“ („intérêts et frais *dus* pour la durée résiduelle“, „*dovuti* per la restante durata“). Ovšem kromě skutečnosti, že tento konkretizující pojem není obsažen v jiných jazykových verzích, podle mne není v rozporu s tím, co jsem právě popsal, jelikož tento pojem lze chápat ve smyslu „uplynulý“. V každém případě platí, že anglická verze toto přídavné jméno neobsahuje („interest and the costs for the remaining duration“), zatímco španělská a německá verze užívají poměrně obecné výrazy, konkrétně „correspondientes a la duración“ a „für die verbleibende Laufzeit des Vertrags richtet“.

8 – Viz například rozsudek ze dne 27. března 2019, Pawlak (C-545/17, EU:C:2019:260, bod 83).

42. *První výklad* vychází z představy, že smyslem výrazu „za zbývající dobu platnosti smlouvy“ by bylo omezit snížení pouze na náklady spojené s dobou trvání úvěru. Pojem „náklady“ se proto vztahuje na výdaje, které musí úvěrová instituce vynaložit v souvislosti s poskytnutým úvěrem⁹. Článek 16 odst. 1 by tak *de facto* spotřebitele zprostil platební povinnosti v souvislosti s „náklady“, výdaji spojenými se zbývající dobou trvání smlouvy. Základní myšlenkou je v tomto případě to, že úvěrová instituce tyto výdaje neponese, a spotřebitel by proto měl mít nárok na odečtení těchto výdajů od celkových nákladů úvěru¹⁰.

43. *Druhý výklad* spočívá na úvaze, že celkové náklady úvěru musí být sníženy poměrně ke zbývající době platnosti smlouvy. Výraz „za zbývající dobu platnosti smlouvy“ by byl v podstatě pouze vodítkem k určení způsobu, jakým by mělo být snížení vypočteno, tedy poměrně ke zbývající době platnosti smlouvy.

44. Kromě shora uvedeného je potřeba zvážit ještě dva další výklady.

45. Podle *třetího* výkladu, což je výklad navrhaný žalovanými, by náklady, které je možno odečíst od celkových nákladů úvěru, měly být pouze ty náklady, které jsou formálně uvedeny v úvěrové smlouvě jako náklady závisející na době trvání samotné úvěrové smlouvy. Naproti tomu vzhledem ke skutečnosti, že poskytnutá služba, tedy poskytnutí úvěru, je zcela realizována, jakmile jsou tyto peníze dány spotřebiteli k dispozici, měla by zisková marže úvěrové instituce proto zůstat zachována.

46. Podle *čtvrtého* a posledního výkladu by snížení, na které by měl spotřebitel nárok, odpovídalo jednorázovým nebo opakujícím se platbám, které se k okamžiku předčasného splacení dosud nestaly splatnými.

47. Pro účely určení, který z těchto výkladů je slučitelný s čl. 16 odst. 1 směrnice 2008/48, je nutné zohlednit zásady stanovené citovaným ustanovením s tím, že tyto zásady lze v souladu s výkladovými metodami Soudního dvora dovodit z kontextu, v němž je toto ustanovení zmíněno, jeho cílů a jeho znění¹¹.

48. *Stran kontextu* je možno konstatovat, že několik účastníků navrhlo systematický výklad požadavku stanoveného v čl. 16 odst. 1 směrnice 2008/48 ve světle čl. 16 odst. 2. Vzhledem k tomu, že úvěrové instituce mají na základě čl. 16 odst. 2 skutečně nárok na „spravedlivé a objektivně odůvodněné“ odškodnění za „případné náklady přímo spojené s předčasným splacením úvěru, pokud předčasné splacení spadá do období, pro které je stanovena pevná výpůjční úroková sazba“, musí být rozsah snížení stanoveného v čl. 16 odst. 1 vykládán široce a ve prospěch spotřebitele.

49. Mne osobně však tento přístup nepřesvědčil. Na rozdíl od argumentace polské vlády totiž nevěřím, že zajištění plné účinnosti („*effet utile*“) čl. 16 odst. 2 vyžaduje, aby byl čl. 16 odst. 1 směrnice 2008/48 vykládán tak, že nutně zahrnuje snížení zisku úvěrové instituce. Navzdory patrně obecně rozšířenému výkladu totiž čl. 16 odst. 2 není určen k vyrovnání zisku, kterého by věřitel byl mohl dosáhnout v případě, že by k předčasnému splacení úvěru nebylo došlo. Je nutno připustit, že i když úvěrová instituce znovu půjčí splacenou částku, její zisková marže úvěrové instituce nebude nutně stejná, jako

9 – Podle tohoto výkladu, podporovaného žalovanými v původním řízení a španělskou vládou, platí, že jednorázové náklady nelze v případě předčasného splacení snížit. Uvedené snížení by se týkalo pouze opakujících se nákladů, které vzniknou po splacení.

10 – Náklady, které by měly být odečteny od celkových nákladů úvěru, by proto byly malé: v zásadě spočívají v nákladech spojených s přípravou a předáváním pravidelných informací spotřebiteli v souladu s použitelnými unijními a vnitrostátními předpisy. Převážnou většinu nákladů vzniklých v souvislosti s půjčkou skutečně představují jednorázové náklady, jako jsou náklady na vytvoření a zpracování žadatelovy dokumentace nebo náklady na vyhledávání informací o úvěruschopnosti spotřebitele. V praxi se jedná o opakující se výdaje, které by vznikly po dni předčasného splacení, neboť jednorázové náklady jsou obvykle na dobu trvání smlouvy nezávislé.

11 – Rozsudek ze dne 4. května 2010, TNT Express Nederland (C-533/08, EU:C:2010:243, bod 44).

kdyby původní smlouva trvala i nadále¹². To by však nemělo zastřít skutečnost, že znění čl. 16 odst. 2 odkazuje na „náklady“, nikoli „ztráty“ vzniklé dané instituci, které navíc musí být „přímo spojené s předčasným splacením úvěru“. Z toho tedy plyne, že odškodnění, které lze na základě tohoto ustanovení požadovat, je zamýšleno pouze jako kompenzace výdajů vzniklých předčasným splacením úvěru, musí-li úvěrová instituce pro tyto účely přijmout zvláštní opatření¹³.

50. Možnost požadovat náhradu za ušlý zisk v důsledku předčasného splacení úvěru je ve směrnici 2008/48 skutečně upravena, ale v čl. 16 odst. 4 písm. b), *nikoli* v čl. 16 odst. 2. Nicméně vzhledem k tomu, že čl. 16 odst. 4 písm. b) je fakultativní, měly členské státy při provádění směrnice tuto možnost v právních předpisech upravit. Článek 16 odst. 4 písm. b) uvedené směrnice navíc stanoví, že nárok na odškodnění vzniká jen výjimečně, pokud je úvěrová instituce schopna prokázat, že ztráta, kterou utrpěla, přesahuje limit stanovený ve druhém pododstavci čl. 16 odst. 2. Riziko, že by úvěrová instituce mohla obdržet odškodnění, přestože nedošlo k významnému snížení jejího zisku, je proto poměrně omezené.

51. *Pokud jde o cíle* sledované článkem 16 odst. 1 směrnice 2008/48, je pravda, že v bodě 7 odůvodnění se uvádí, že cílem směrnice je usnadnění „vzniku dobře fungujícího vnitřního trhu spotřebitelských úvěrů“. Z tohoto bodu odůvodnění ovšem nelze – ačkoli žalované tvrdí opak – vyvodit, že by cílem čl. 16 odst. 1 byla ochrana úvěrových institucí před důsledky předčasného splacení. Tento bod odůvodnění skutečně výslovně uvádí, že vzniku dobře fungujícího vnitřního trhu má být dosaženo zajištěním harmonizovaného unijního rámce v celé řadě klíčových oblastí, a nikoli ochranou úvěrových institucí před důsledky předčasného splacení.

52. Naproti tomu nelze pominout skutečnost, že bod 39 odůvodnění, tedy bod, který se konkrétně zabývá cíli sledovanými čl. 16 odst. 1, se o tomto snížení žádným způsobem nezmiňuje, ale stanoví pouze to, že „[s]potřebitel by měl mít právo splnit své povinnosti před uplynutím lhůty stanovené v úvěrové smlouvě“. Toto znění skutečně nasvědčuje tomu, že unijní normotvůrce měl za to, že předmětné snížení je vnímáno jako prostý následek předčasného splacení, a proto je lze snadno vypočítat. Myšlenka, že důsledky předčasného splacení musí být snadno určitelné, je ostatně vyjádřena i v témže bodě odůvodnění, jehož znění tentokrát odkazuje na odškodnění, na něž má úvěrová instituce nárok. Podle bodu 39 odůvodnění totiž v této situaci platí, že: „[m]etoda výpočtu by [...] měla být snadno použitelná pro věřitele [...]“.

53. Z tohoto hlediska je nutno konstatovat, že zatímco se první výklad, podle něhož by předmětné snížení mělo odpovídat výdajům, které úvěrová instituce nebude muset nést z důvodu předčasného splacení, jeví být na první pohled poměrně jednoduchý – a tedy docela lákavý – je pravděpodobné, že jeho uplatnění v praxi bude spojeno s významnými praktickými problémy. Jak ostatně podotýká předkládající soud ve své žádosti, úvěrové instituce jen zřídka uvádějí, které z jim vzniklých nákladů patří mezi náklady přenesené na spotřebitele, a i v případě, že tak činí, by spotřebitel byl i nadále oprávněn přesnost této specifikace rozporovat.

54. Ani částka účtovaných poplatků příliš nepomáhá. Platí totiž, že i když byly účtované náklady vypočteny s ohledem na dobu trvání úvěru, je potřeba mít na paměti, že mohou zčásti sloužit jako kompenzace opakujících se nákladů a jednorázových nákladů, včetně nákladů vzniklých výlučně před předčasným splacením. Totéž platí i v případě, kdy byly tyto poplatky vypočteny ve vztahu k výši

12 – Pokud úvěrová instituce splacené peníze opětovně půjčí ve formě úvěru nebo půjčky, mohou se podmínky nového financování (s využitím mezibankovního trhu nebo peněz vkladatelů – v případě, že je úvěrová instituce bankou) změnit. V takové situaci však bude v zásadě i úroková sazba použitelná pro smlouvy o úvěru odlišná. Zisková marže se proto změní především v závislosti na vývoji konkurence na trhu v době od uzavření smlouvy.

13 – Důvody, proč ušlý zisk není součástí náhrady upravené v čl. 16 odst. 2 směrnice 2008/48, lze vyvodit z bodu 39 odůvodnění, neboť tento bod zdůrazňuje, že „spotřebitelský úvěr není vzhledem k délce svého trvání a výši financován pomocí nástrojů dlouhodobého financování“. Za takových okolností totiž platí, že ušlý zisk – i když existovat může – zůstává i nadále poměrně omezený, ledaže se trh úplně otočí.

poskytnutého úvěru, neboť ne všechny variabilní náklady jsou nutně opakujícími se náklady. A konečně, jakékoli poplatky účtované spotřebitelům mohou zahrnovat i část zisku, neboť žádná norma úvěrovým institucím neukládá, aby své ziskové marže dosahovaly výlučně prostřednictvím úroků účtovaných spotřebitelům.

55. V praxi je proto jedinou možností, jak získat přesnou představu o výši částky, kterou daná úvěrová instituce ušetří, stanovení povinnosti úvěrové instituce provádět nákladové účetnictví, jehož účelem je právě identifikovat a stanovit hodnotu těch aspektů, které tvoří čistý provozní příjem této úvěrové instituce. V případě úvěrové instituce totiž platí, že tyto aspekty zahrnují i výdaje plynoucí z doby trvání poskytnutých úvěrů. Směrnice 2008/48, a patrně ani žádný jiný unijní předpis, však nečinil nákladové účetnictví pro úvěrové instituce povinným¹⁴. Pokud by tedy měl Soudní dvůr zaujmout první shora uvedený přístup, znamenalo by to, že by se nákladové účetnictví stalo prakticky povinným, přestože taková povinnost jinak stanovena není. Kromě toho platí, že v případě sporu o částku snížení, na které má spotřebitel při předčasném splacení nárok, budou vnitrostátní soudy povinny přizvat znalce z odvětví účetnictví, i když budou dotčené náklady ze své povahy poměrně malé.

56. Bez ohledu na teoretické přínosy tohoto možného výkladu mám – s ohledem na praktické problémy s tím spojené, které jak jsem právě zmínil, by patrně byly značné – za to, že tento výklad je neslučitelný s myšlenkou vyplývající z bodu 39 odůvodnění směrnice 2008/48, podle které musí být důsledky předčasného splacení jednoduše určitelné.

57. Ještě významnější je *znění* čl. 16 odst. 1. V tomto ohledu jsou totiž první i třetí výklad v rozporu s odvolávkou na pojem „úrok“, která je v předmětném článku směrnice obsažena. Budu se nejprve věnovat třetímu výkladu.

58. Podle tohoto výkladu by mohly být sníženy pouze náklady, a to za předpokladu, že byly formálně označeny za náklady závislé na době platnosti smlouvy. Lze však poznamenat, že snížení uvedené v čl. 16 odst. 1 směrnice 2008/48 musí být vykládáno tak, že se týká úroku i nákladů, nikoli pouze – jak uvádí třetí výklad – nákladů, neboť unijní normotvůrce považoval za nezbytné zmínit oba tyto prvky.

59. Kromě toho, pokud by měl být třetí výklad uplatněn i v případě úroku, nemohl by v praxi fungovat bez užití jiného než fakticky druhého nebo čtvrtého výkladu¹⁵. Upřednostnění třetího výkladu by proto předpokládalo použití dvou samostatných metod výpočtu, jedné pro úroky a druhé pro náklady. To by však bylo v rozporu se samotným zněním čl. 16 odst. 1.

60. Pokud jde o první výklad, poukazuji na skutečnost, že pojem „úrok“ označuje tu složku odměny úvěrové instituce, která je přesná a snadno zjistitelná, neboť se vypočítává použitím roční procentní sazby. Stejně jako jakákoli jiná složka odměny úvěrové instituce, i platba úroku přirozeně napomáhá dosahování zisku úvěrové instituce, ale využívána je i na přenesení výdajů, které bankám vzniknou v souvislosti s předmětným úvěrem, na spotřebitele. Pokud by tedy pojem „náklady“, uvedený v čl. 16 odst. 1 směrnice 2008/48, byl vykládán jako náklady vzniklé úvěrové instituci, jak podle všeho plyne z prvního a třetího navrhovaného výkladu, mohlo by to mít za následek dvojí snížení stejné položky, neboť snížení se týká i úroků. To však dle mého názoru unijní normotvůrce nezamýšlel.

14 – Taková povinnost platí pouze za určitých velmi specifických okolností. Viz například článek 34 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 909/2014 ze dne 23. července 2014 o zlepšení vypořádání obchodů s cennými papíry v Evropské unii a centrálních depozitářích cenných papírů a o změně směrnic 98/26/ES a 2014/65/EU a nařízení (EU) č. 236/2012 (Úř. věst. 2014, L 257, s. 1) a článek 11 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/352 ze dne 15. února 2017, kterým se zřizuje rámec pro poskytování přístavních služeb a stanoví společná pravidla pro finanční transparentnost přístavů (Úř. věst. 2017, L 57, s. 1).

15 – To navíc znamená nutnost zvážení možnosti, a tudíž stanovení, že část zisku může být připsána zbývající době. Zisková marže však nemusí být nutně lineární.

61. Pojem „úrok“ je s pojmem „náklad“ spojen spojkou „a“, takže za logičtější považuji výklad, podle něhož se oba tyto pojmy vztahují k platbám, které musí spotřebitel provádět. Pojem „náklady“ použitý v čl. 16 odst. 1 se proto nevztahuje, jak předpokládá první výklad, na výdaje, které nese úvěrová instituce, nýbrž na platby požadované od spotřebitelů nad rámec úroku.

62. Jinými slovy, výraz „[dlužných] za zbývající dobu platnosti smlouvy“ by měl být chápán tak, že snížení stanovené v čl. 16 odst. 1 nezávisí na účelu nákladů účtovaných spotřebitelům, jak naznačují první a třetí výklad, ale na dni, kdy je zaplacení nákladů od spotřebitelů požadováno.

63. S tímto závěrem jsou dle mého názoru v souladu pouze druhý a čtvrtý výklad. Připouštím, že oba výklady mají své nevýhody, nicméně – jak jsem již měl několikrát možnost poznamenat – neexistuje, upřímně řečeno, žádný výklad čl. 16 odst. 1 směrnice 2008/48, který by byl zcela uspokojivý.

64. Zejména uznávám, že oba tyto výklady by mohly vést k nerovnováze ve vztahu mezi věřitelem a zapůjčitelem. V případě druhého výkladu totiž platí, že je-li splacení provedeno velmi brzy, může nastat situace, kdy fixní výdaje vzniklé úvěrové instituci ještě nebudou plně odepsány v podobě poplatků a úroku zaplacených spotřebitelem, v důsledku čehož může úvěrová instituce utrpět ztrátu. Pokud jde o čtvrtý výklad, tento ponechává otevřenou možnost, že úvěrové instituce budou přenesením všech svých opakujících se nákladů na spotřebitele na začátku smlouvy obcházet důsledky snížení nákladů v případě předčasného splacení. Nicméně oba výklady mají nespornou výhodu v tom, že spotřebitel dosáhne snížení úroku i nákladů v důsledku předčasného splacení způsobem, který je (poměrně) úměrný rozsahu, v jakém byla úvěrová smlouva předčasně splacena.

65. Navíc nejsem přesvědčen o tom, že unijní normotvůrce nutně zamýšlel dosáhnout dokonalé rovnováhy mezi zájmy úvěrových institucí a zájmy spotřebitelů. Z článku 16 odst. 5 směrnice 2008/48 totiž také vyplývá, že normotvůrce neměl, do určité míry, v úmyslu vyloučit možnost, že by byl spotřebitel povinen zaplatit stejnou částku, jakou by býval musel zaplatit, pokud by k předčasnému splacení nebylo došlo¹⁶.

66. Ačkoli znění čl. 16 odst. 1 směrnice 2008/48 mohlo být koncipováno v tomto ohledu jednoznačněji a jasněji, což by bylo jedině ku prospěchu věci, je druhý a čtvrtý výklad nejen v souladu se zásadami zakotvenými v čl. 16 odst. 1 směrnice 2008/48, ale rovněž nejlépe odrážejí to, co musel mít unijní normotvůrce na mysli.

67. Podle mého názoru se proto členské státy mohou mimo jiné rozhodnout, že toto ustanovení provedou, nebo alespoň případně své vnitrostátní právo vykládat v souladu s jedním nebo druhým z těchto dvou výkladů.

16 – Kromě toho je třeba nejprve zdůraznit, že podle čl. 10 odst. 2 písm. r) směrnice 2008/48 musí úvěrové instituce informovat spotřebitele o postupu předčasného splacení a o podmínkách tohoto předčasného splacení. Tyto podmínky jsou proto rovněž aspektem, který mohou spotřebitelé uvážit předtím, než se rozhodnou vzít si úvěr/půjčku u určité úvěrové instituce, a nikoli u jiné.

V. Závěry

68. Na základě shora vysvětlených důvodů navrhuji, aby Soudní dvůr odpověděl na předběžnou otázku položenou Sądem Rejonowym Lublin-Wschód w Lublinie z siedzibą w Świdniku (Okresní soud Lublin-východ v Lublinu, pobočka ve Świdniku, Polsko) následovně:

„Článek 16 odst. 1 ve spojení s čl. 3 písm. g) směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. dubna 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS musí být vykládán v tom smyslu, že v případě předčasného splacení spotřebitelem se snížení, na které má tento spotřebitel nárok, může týkat nákladů, jejichž výše není závislá na délce doby trvání uvedené úvěrové smlouvy. Členský stát ovšem nemůže omezit – a vnitrostátní soud nemůže takovým způsobem vykládat své vnitrostátní právní předpisy – toto snížení pouze na výši výdajů, které úvěrová instituce v důsledku tohoto předčasného splacení ušetřila.“